

Tőzsdebiztos: a kereskedelmi miniszter megbízottja.
Alkuszok: ezek közvetítik az üzleteket. Az árfolyamok meg-
 állapítása: kialakult árak-árfolyamok. Irányító'k a közgazda-
 ságra fontosak! Árjegyző bizottság. Az ügyleteket hangosan
 kötik. A létrejött ügyletet be kell jelenteni. Így állapítják meg
 a legalacsonyabb és legmagasabb árfolyamot.

III. Összefoglalás.

ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁS.

IV. Béla király fogadalma . . .

Harmadik napja tombol a vihar. A tenger hullámai har-
 sogó zugással ágaskodnak a magasba, zudulnak tajtékot túrva
 egymás után keresztül a sziklás part felé. A szigettel szemben,
 a part szélén, föl-fölvölt a tatár és fogát csikorgatja tehetet-
 len dühében. Szerencséje, amely egész sor viruló országot szeren-
 csétlenségévé vált, mintha végkép elhagyta volna, hogy a ten-
 ger közelébe ért. A sziklás vidéken nem nő fű, mellyel lovait
 táplálhatná. A tenger partján gubbasztó kicsiny városok erős
 falain minduntalan megtört erejük. Hiába ostromolják Spalatot,
 hiába vesződtek napokig Klissza falainak rombolásával s hiába
 vetettek égő szurok-koszorúkat az ellentálló városra.

A földel nélkül szűkölködő házak lapos ormán elhamvadt
 a tűz, anélkül, hogy kárt okozott volna. A sziklákon, ahol a
 város állt, szintén lehetetlenségnek látszott erőt venni. Csak
 napok múlva törhettek a sziklafalon rést. A város népe mind
 oda özönlött s öldöklő tüzet, gyilkos nyílzáport, mászás súlyú
 köveket vetett le az ellenségre. Százával hullottak el már,
 amidőn neszét vették, hogy a királyi vad, amelyet mohón
 üldöztek, nincsen a városban, amint tudni vélték.

Trau városában talált menedéket. A tatárok ennek hírére
 hátat fordítottak Klisszának s romboló áradatuk a tenger felé
 indult. Hullámozó vizén lóháton sem kelhettek át. Gályát,
 bárkát, seholsem találtak. Csak egy rozszant sajka került elő.
 Foglyaik közül bőven akadt halász. Ráültették s néhány
 tatárral a szigeten elterülő városba küldték követségbe.

— Kadán vezér parancsolja, adjátok ki a magyar királyt
 s nem lesz bántódástok!

Ezt üzenték a tatárok s a felelet kis vártatva megjött:
 hatalmas hajítógépeken átröpítve egymásután közéjük hullott
 a követségbe küldött emberek feje. Az ördögfajzat esztét vesztve
 tombolt dühében s vakon rohant a tengernek, hogy bosszút
 álljon, ha vezére vissza nem tartja. Kadán vezér összehorda-
 tott minden sátorfát, amit táborában talált s hatalmas tutajt
 ácsoltatott belőle. Törekeny jószág volt, apránként azonban az
 egész sereg átkelhetett volna rajta. Ám közben a szél mély

barázdákat szántott a tenger hullámozó tükrén s hirtelen kitörő erejével tutajostúl a mélységbe söpörte azokat, akik vakmerően az átkelésre vállalkoztak. A tatárhad majd megvesztett haragjában s üvöltése túlharsogta a vihar zúgását.

A szigeten, a város falain szorongó lakosság föllélegzett. A fegyveres férfiak, a fegyvertelen asszonyok, gyermekek, kik naphosszat ott remegtek, egymásután szállottak le a falakról s szanaszéjjel széledtek a város templomai felé.

Harmadnapja tombol a tenger. Trau falain csak az őrszemek tűnnek föl óránként s rögtön vissza is húzódnak a vigyázó házakba, amelyek mindmegannyi fecskéfészekként gubbasztanak a falak ormán. Künn elemi erővel zúg a szél, harsog a tenger. A kis város elszánt lakossága nyugodt. Tudja, hogy míg a vihar tombol, nem fér falai alá az ellenség.

A templomok kapuja naphosszat kitárva. A városban lakó barátokkal egy időben a lakosság apraja-nagyja is zsolozsmát tart most nappal és éjjel egyaránt. Mióta a vihar kitört, nappal borús, éjszakánként oly fekete, mint a korom a tenger fölé boruló ég. A templomok félköríves ablakain mégis oly biztatóan dereng keresztül egész éjszakán át az égi gyertyafény. A dühében örvongó tatárhadat ez is bántja s az éj folyamán is föl-fölriad.

A viharral versenyt üvöltve mered a szigeten álló város felé, átkozza a tengert, amely zúgó harsogásával mintha ki-kacagná.

— Az ellenség nyilaitól ments meg Uram minket.

— A tengernek viharától védelmezz bennünket!

A zsolozsmák szava tompán törik meg a nagy templom boltozatain s a bennszorongók szíven hol remény, hol kétség és félelem vesz erőt. Nem simul-e hirtelen el a tenger háborgó árja? Nem lopózik-e a város alá a gyűlölt ellenség, ha megszűnik az elemek háborgása?

Az énekszó elhal. Az oltár előtt a nép felé fordul a város őszhajú püspöke. Mint mindig a zsolozsma végeztével, most is fölhangzik bátorító, biztató szava:

— Bizzatok Istenben! De ha azt rendelné, hogy a tatár rajtaüssön városunkra, megvédjük a királyt, aki vendégünk, mindhalálig!

— Amen! — zúg föl az ezernyi tömeg s lassan kifelé indul. Sokan a szentély felé térnek, hogy a királyt lássák, Amióta városukba tért, naponkint velük imádkozik s mindig utolsónak megy el. A hevenyészett királyi trónus azonban ezúttal üres. Béla király ez éjszakán nem jött el. Nem volt többé ereje, hogy elhagyja a városbíró házat, ahol megszállt. Lelke végkép elcsüggedt.

Látta országa pusztulását. Látta hívei véres omlását. Heteken át bujdosott uttalan-utakon. Akinél halálosan el-

csigázva menedéket keresett, fejedelmi szomszédja, kifosztotta, mint a rabló s ő üzött vadként futott tovább. S amerre menekült, vérvörös fényben uszott az ég. Virágzó városok, falvak tüze volt, amelyet a kegyetlen tatár támasztott. Tovább-tovább! Előtte borús jövő, mögötte harsogó vihar: üldözői vészajtósló lármája, akik nyomában száguldanak. S aki az imént még hatalmas ország királya volt, alig néhányad magával vágtat izzó fejjel, váltott lovakon tovább. S mire tikkadtan odaér, ahová a vész hírére királyi feleségét küldötte, ismét bujdosni kell. Jön a tatár! Így riasztottak rá s ő most már remegő feleségével, a törekeny asszonnyal fut, akiben azonban erős lélek vagyon. Együtt bujdosnak nem az ő nemzetük véréből való népeik városain át. Két leánykájuk belebetegszik a viszontagságos bujdosásba és meghal. Gyászolni nincs idő. Az üldözők pokoli fajzata ismét felbukkan. Béla királyt azzal fenyegeti, hogy utolsó megmaradt kincseitől és életétől is megfosztja. Hívei kidőltek mellőle, lába alatt elfogyott a száraz-föld s ő feleségestől bárkára száll. Ismeretlen halászok kényére bízva eveznek együtt a bizonytalan jövő felé. S az ingó bárka, hullámok játéka, mily bizonyos menedék most! Alig kerültek meg azonban Trau szigetét, a bárkán sincs maradásuk többé. A vihar partra űzi őket. Béla király a vadidegen városba viszi feleségét.

A város az utolsó birodalmában, amely a tatárok dühétől ment maradt. De nem áldozzák-e föl itt a város javáért? villan keresztül háborgó lelkén a gondolat. Még nem tudják, hogy itt van, lopva mégsem akar besurranni. S alighogy kilétét föl-tárja s a város kapuján belép, az egész lakosság hódolata környékezi.

— A hódolatnak nemsokára megadják az árát — véli a király, — s hogy immár harmadszor is leszállt az ég, amióta a tenger háborg.

Három napnál tovább itt a partok mentén nem dül a vihar. Így töpreng magában s szívéből kitör a fájdalom, az elkeseredés, a kétségbeesés.

— Minden elveszett! — sóhajtja. A talpig gyászban térdep-lőjén imádkozó királyné, Laszkarisz császár leánya, feléje fordítja halvány arcát és aggódva szólal meg:

— Mi lelt, én uram, királyom?

— Elveszett minden — sóhajtja ismét Béla király s mintha csak magának beszélne tovább, szürkülő szakállába markolva jár tétován a bolthajtásos tágas szobában föl és alá.

— Elveszett országom! Elpusztult nemzetem! Elvetted gyermekeimet is, óh, hatalmas Isten! Miért büntetsz ily keményen? Miért nem tiporsz el egyszerre? Elveszett minden! Minek gyötrődjem tovább?

— Hát én semmid sem vagyok többé? — A királyné pat-

tant föl szeliden ezzel a mondással. Arcáról a sok csapás leverte a viruló rózsákat, nemes vonásait azonban a szenvedések nem tudták eltorzítani, szívét sem törték meg. Béla király szelid galambszemébe néz, mintha onnan meritene erőt. Majd ismét lehajtotta fejét s halkán megszólalt:

— Egy vagy énvelem. Rád sem vár öröm már. Minek éljünk tovább? Nincs többé nemzetem. Nincs gyermekem. Vigasztalan lesz életünk mindhalálig s gyötrelmes eszmékkal teli. Tiporj el Isten s vess véget mindennek!

— Uram — riad fel a királyi asszony s fejedelmi alakja kiegyenesedik. — Hát már elfeledted? Élned kell! Ki óv meg, ha itt hagysz s ki óvja meg, kit szívem alatt viselek?

Béla király megtántorodik, majd szeretettől lángoló szemmel feleségére néz. Szóra sem nyílik ajka, de lángoló tekintete száz szónál is beszédesebb. Milyen jó az Isten! Egyik kezével sujt, hogy próbára tegyen. A másikkal fölemel.

Béla király csüggedt lelke újjáéled, szeme az ég felé néz s szívéből ellenállhatatlanul és szinte önkéntelenül, mintegy felsőbb sugallatra tör ki a fogadás:

— S ha visszaadod nemzetemet, országomat, én Uram Istenem, ha megvéded ezt a várost, amely vendégül fogadott, neked ajánlom föl születendő gyermekemet... A Te dicsőségedet hirdesse első szavával, amelyre ajka nyílik, a te dicsőségedet utolsó szavával, amellyel lelke tisztán, mint ahogy erre a keresztség szentsége mossa, visszaszál hozzád.

— Amen! — hangzott föl az ajtó felől mély hangon a szó s a királyné, akit a váratlan fogadalom megdöbbenett, riadtan meredt a fekete taláros jövevényre, aki ily későn hirtelen szobájukba nyitott. Arca tele volt vészjósló komorsággal.

— A vihar mulóban van! — szólalt meg az olasz pap, kit Trau városa a királyi pár káplánjául kirendelt. Imádkozzunk, én uram királyom! Senki sem tudja, mire virradunk.

— Bocsáss meg, Uram! — zokogott fel Laszkarisz Mária s a görög asszonyok buzgóságával mohón könyörög tovább:

— Irgalmazz én Uram! Könyörülj én rajtam. Véd meg a várost, mely e földön végső menedékünk. Véd meg uramat és én a Te szolgálatodra szentelem jövődő gyermekemet akkor is, ha kívülle minden elveszett.

Suttogva imádkozott s maga mondott rá amént. Künn pedig egyszerre elült a vihar.

A király káplánjával az ablak fülkéjébe terem s riadtan szakítja föl a hártvás táblákat. Lenn a város piacán már talpon volt az egész lakosság.

A férfiak egyszerre a falak felé siettek. Az asszonyok, leányok a piacon raktak tüzet, hogy szurkot, vizet forraljanak rajta.

— Ostromra készül a város — szólalt meg az olasz pap, amidőn a királyné megkérdezte, hogy mi történik itt. S Lasz-

karisz Mária feje csüggedten lehanyatlik. Béla király fásultan mered szemével a hársorok fölött a szárazföld felé. Végre virrad. A kitisztult égen a hajnal pillanat alatt kibontja biborszín palástját s a szétáradó csillogó fényben káprázatos ragyogásra kél a tenger szeliden ringó fodros tükre, a szárazföld kopár, sziklás vidéke.

— Hol a tatár? — kérdezte tétován a királyné. A város falai felől feleletként víg üdvözlő hangok kél. A fegyveres polgárok már észrevették, hogy a tatár még az éjjel tovább állott s hogy a hegyoldalon lefelé kigyózó páncélos had lobogós kopjain Frangepán színeit lengeti a hajnali szellő.

S alighogy fölkel a nap, a székesegyházban szorongott Trau egész lakossága. A kórusban felzendült az ének s az ezernyi nép, élén királyával, egy szívvel-lélekkel zengte Szent Ambrus magasztaló himnuszát.

Még ebben az esztendőben, az Úr 1242. évében megszületett a király leánya, Margit, akit Istennek ajánlottak föl, mielőtt még a világra jött.

Most egy újabb feltámadásnak vagyunk szemtanúi, részei, átlői. Mint mindig, most is rá kell jönnünk arra, hogy amikor a nemzet felett vihar tombolt át, mindig volt Valaki, akihez bizton fordulhattunk, mennyei Patronánk, a Nagyszűz, akihez mindig bizalommal fordult a megszorult magyar... Háború van körülöttünk, háborúban állunk... Forduljunk Hozzá ismét, oly igaz szívvel, tiszta lélekkel, mint második honalapítónk: kérjük, legyen mellettünk e nagy világégésben, takarjon be bennünket szent palástjával s védje, őrizze, tartsa meg a magyart a szebb, jobb jövő számára.

MESEDÉLUTÁN.

A szorgalom ceruzája.

— Pista, fiam, gyere be és végezd el a holnapra való feladatokat! — hívta be édesanyja fiát, aki a kertben játszadozott.

Bizony, hozzá kellene már fognom, gondolta Pista, mert nagyon sok dolga volt a másnapi leckével.

Gyorsan abbahagyta a játékot és indult befelé, — amikor a földön egy ceruzavéget pillantott meg. Hirtelen felvette és magával vitte.

Most aztán olyan szorgalommal fogott a munkához, hogy nagy igyekezetében ceruzája végét is összerágta s annak kitört a hegye. Zsebkése nem volt, így hát nem tudta, mit is csináljon.

— Igaz! Hiszen a kertben találtam egy ceruzát! — azzal elővette a zsebéből a találtat s mindjárt folytatta tovább a feladatok elkészítését.